

Giáo dục ý thức bảo vệ môi trường cho trẻ 5 – 6 tuổi thông qua hoạt động trải nghiệm

Nguyễn Thị Thoại Mỹ*

*HVCH ngành Giáo dục học (Giáo dục Mầm non), Trường Đại học Trà Vinh

Received: 15/9/2023; Accepted: 20/9/2023; Published: 25/9/2023

Abstract: Educating children to protect the environment is a task that requires specific strategies and plans to comprehensively develop children's personalities. Educating environmental protection consciousness through experiential activities will initially create interest for children to become familiar with the most effective environmental protection awareness educational content. Children must have the appropriate capacity to solve tasks when directly participating in experiential activities. Through that, children's qualities and abilities are also developed and perfected.

Keywords: Education, Awareness, Environmental protection, Experiential activities.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục môi trường (GDMT) đóng một vai trò vô cùng quan trọng trong việc giúp hình thành những hiểu biết về môi trường (MT) và kỹ năng hành động vì MT [3]. Các nghiên cứu trên thế giới và ở Việt Nam đều đã khẳng định, GDMT đã trở thành một trong những nội dung giáo dục rất được quan tâm ở tất cả cấp học và GDMT cho trẻ mầm non giữ một vị trí đặc biệt, tạo nền tảng cho GDMT ở các cấp học tiếp theo.

Giáo dục qua trải nghiệm là một quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch của nhà giáo dục thông qua việc lập kế hoạch và tổ chức các hoạt động để người học được trực tiếp tham gia, trực tiếp tương tác và tiếp xúc với đối tượng trong MT thực nhằm đạt được mục đích giáo dục [1]. Bản chất của giáo dục qua trải nghiệm là trẻ được trực tiếp tiếp xúc với các đối tượng trong MT thực tế và được sử dụng tất cả giác quan tương tác với đối tượng trong quá trình giải quyết nhiệm vụ nhận thức, trẻ được chia sẻ thảo luận với trẻ khác để tự rút ra kết luận và vận dụng vào cuộc sống thực tế [1]. Nền tảng của giáo dục qua trải nghiệm chính là giáo dục dựa trên kinh nghiệm của bản thân trẻ, nội dung giáo dục ý thức bảo vệ trường (BVMT) gắn liền với cuộc sống thực của trẻ, trải nghiệm giúp trẻ gắn kết giữa kinh nghiệm sẵn có với kinh nghiệm mới, từ đó đối chiếu, so sánh với những chuẩn mực đạo đức về MT và ý thức BVMT được hình thành.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Mục tiêu giáo dục ý thức bảo vệ MT

- Cung cấp cho trẻ những kiến thức về MT, BVMT, bước đầu giúp trẻ hiểu một số nguyên nhân

dẫn đến các vấn đề MT phù hợp với lứa tuổi và sự cần thiết phải BVMT.

- Hình thành và rèn luyện cho trẻ kỹ năng phát hiện, lựa chọn các hành động BVMT phù hợp với hoàn cảnh cụ thể, biết đề xuất và lựa chọn các cách giải quyết khác nhau, phù hợp với khả năng của trẻ.

- Hình thành ở trẻ tình cảm tích cực, quan tâm đến các đối tượng trong MT sống; tự giác thực hiện các qui định về ứng xử với MT trong sinh hoạt ở gia đình, trường lớp mầm non, cộng đồng gần gũi phù hợp lứa tuổi; yêu thích, hào hứng tham gia vào các hoạt động giữ gìn và BVMT [3].

2.2. Nội dung giáo dục ý thức

2.2.1. Khái niệm ý thức bảo vệ MT

Ý thức BVMT là sự phản ánh đúng đắn các vấn đề MT và mối quan hệ giữa con người với MT trên cơ sở nhận thức khoa học, thể hiện bằng tình cảm tích cực, niềm tin, ý chí mạnh mẽ trong định hướng hành vi con người theo một hệ chuẩn mực nhằm hiện thực hóa mục tiêu phát triển bền vững của con người [3].

2.2.2. Khái niệm hoạt động trải nghiệm

Hoạt động trải nghiệm (HĐTN) bao gồm các tương tác giữa con người với đối tượng. Nghĩa là kiến thức mà trẻ thu được không phải nhờ vào việc cô truyền thụ cho trẻ hay trẻ bị động, ngồi yên, mà cách duy nhất để học tập thông qua trải nghiệm là trẻ phải chủ động, tích cực tiếp xúc, tác động tới MT đó [1].

2.2.3. Khả năng nhận thức và mức độ tham gia vào HĐTN của trẻ

Ở lứa tuổi này, ba hình thức tư duy cơ bản (tư duy trực quan hành động, tư duy trực quan hình ảnh và tư duy logic) đã được hình thành và phát triển, trong đó

loại tư duy trực quan hình tượng là loại tư duy cơ bản của trẻ, khả năng nhận thức của trẻ được phát triển qua việc tiếp xúc tìm hiểu các đồ dùng, đồ chơi, các nguyên vật liệu, qua các hoạt động tìm hiểu thực vật, động vật, các hiện tượng tự nhiên [2].

Trẻ nhỏ có vai trò tích cực trong việc phát triển nhận thức của mình thông qua tương tác qua lại tích cực giữa trẻ với MT vật chất và MT xã hội xung quanh. Trẻ lứa tuổi này cần có nhiều cơ hội để trải nghiệm, tạo cơ hội cho trẻ có những trải nghiệm để phát triển nhận thức qua việc tiếp xúc với MT. Trẻ cũng có những kinh nghiệm qua sách, tranh ảnh qua tiếp xúc, hoạt động với nguyên vật liệu kết hợp với đàm thoại sẽ hỗ trợ quá trình phân loại, tiếp thu các thông tin và hỗ trợ các ý tưởng của trẻ [2].

2.2.4. Gợi ý một số HĐTN trong giáo dục ý thức BVMT thông qua các hoạt động hàng ngày

a. Hoạt động dạo chơi, tham quan

Thông qua các hoạt động dạo chơi, tham quan, các bé được tiếp xúc và thể hiện thái độ trực tiếp của mình với MT sống.

Ví dụ: Hoạt động tham quan tại các khu bảo tồn sinh thái: Trẻ sẽ được tiếp xúc với MT trong xanh, đa dạng thực vật, động vật, MT sống của chúng. Giáo viên (GV) sẽ tương tác với các em bằng những câu hỏi về MT, thảo luận về nơi tham quan đến.

b. *Hoạt động tái chế.* Nhà trường có thể tổ chức cuộc thi làm đồ tái chế với concept khác nhau. Khi tái chế đồ từ chai nhựa, vỏ hộp sẽ đóng góp chai nhựa cho lớp học, một phần trong đó sẽ được sử dụng để các bé làm thành một sản phẩm dự thi hoàn chỉnh, phần còn lại sẽ được gom đi tái chế. Thông qua đó trẻ sẽ được giáo dục rất cao về việc tái sử dụng đồ cũ, bảo vệ MT.

c. *Cùng trẻ thực hiện các hoạt động thiết thực.* Trẻ sẽ được hình thành các thói quen như lau dọn bàn ghế, sắp xếp đồ chơi, thu gom rác quanh khuôn viên, tuyệt đối không xả rác bừa bãi hay để lớp học bừa bộn. GV sẽ giúp trẻ nhận biết MT sạch, MT bản, định hướng hành vi đúng đắn với MT cho trẻ.

d. *Hoạt động ăn, ngủ, vệ sinh:* Các hoạt động hàng ngày như ăn, ngủ, vệ sinh cũng là một cơ hội để các bé được trải nghiệm. Trẻ tự chăm sóc, vệ sinh cá nhân sạch sẽ cũng là một cách để bảo vệ MT xung quanh trẻ. Vì vậy, việc để cho trẻ tự trải nghiệm những hoạt động vệ sinh cá nhân cũng có vai trò lớn trong việc giáo dục trẻ BVMT.

e. Các hoạt động khác (lễ hội, sự kiện, hội thi,...)

- *Trẻ tham gia hoạt động lễ hội, các sự kiện:* Có thể sử dụng như một hình thức giáo dục ý thức

BVMT hiệu quả thông qua việc cho trẻ tham quan MT tự nhiên, nơi lao động sản xuất, di tích lịch sử, các công trình văn hoá, ... hình thành ở trẻ những xúc cảm, tình cảm với MT, tình yêu quê hương và những mong muốn được bảo vệ và hành động vì MT.

- *Trẻ được trải nghiệm qua các hội thi về MT:* Các hội thi về MT là một hình thức chuyên biệt giúp trẻ thể hiện năng lực của bản thân về khả năng hiểu biết về MT thông qua việc cho trẻ tham gia các hoạt động như: "Hội thi tìm hiểu về MT", hội thi vẽ tranh chủ đề "Bảo vệ MT".

- *Trẻ được tham gia các dự án BVMT:* GV có thể cho trẻ tham gia một dự án nhỏ về BVMT, tạo điều kiện để trẻ sử dụng kinh nghiệm đã có chủ động tham gia giải quyết một vấn đề MT một cách tích cực và tự lực từ xác định mục đích, lập kế hoạch, triển khai, thực hiện dự án, kiểm tra và đánh giá kết quả thực hiện.

2.3. Một số biện pháp nâng cao hiệu quả giáo dục ý thức BVMT cho trẻ 5 – 6 tuổi qua HĐTN ở trường mầm non

2.3.1. Giáo dục nâng cao kiến thức, kỹ năng trong tổ chức HĐTN cho GV mầm non

a. *Mục đích:* Cung cấp các kiến thức, kỹ năng tổ chức HĐTN nhằm giáo dục ý thức BVMT cho trẻ 5 – 6 tuổi một cách có hệ thống, phù hợp quy trình giáo dục qua trải nghiệm cho đội ngũ GV mầm non (GVMMN).

b. *Yêu cầu:* Mỗi GV phải tự bổ sung, trang bị cho mình những kiến thức về tổ chức HĐTN tham gia các tập huấn cũng như báo cáo chuyên đề, từ đó góp phần nâng cao kiến thức bản thân.

c. *Cách tiến hành:* Trao đổi với cán bộ quản lý trường mầm non tổ chức thường xuyên các lớp bồi dưỡng, tập huấn liên quan đến việc tổ chức HĐTN nhằm giáo dục ý thức BVMT cho trẻ mầm non 5 - 6 tuổi. GV sẽ vận dụng linh hoạt kiến thức, kỹ năng có được vào việc lựa chọn, lập kế hoạch và tổ chức HĐTN nhằm giáo dục ý thức BVMT cho trẻ MG 5 - 6 tuổi đạt được hiệu quả tốt hơn.

2.3.2. Lập kế hoạch tổ chức HĐTN cho trẻ nhằm giáo dục ý thức BVMT phù hợp với thực tế và khả năng của trẻ 5 – 6 tuổi theo hướng tích cực nâng cao nhận thức của trẻ.

a. *Mục đích:* Tạo ra các HĐTN cho trẻ trở nên có ý nghĩa, trở thành nhân tố có tác dụng thúc đẩy sự phát triển nhận thức của trẻ về MT.

b. *Yêu cầu:* Việc lập kế hoạch tổ chức HĐTN cho trẻ 5 – 6 tuổi cần thống nhất với chương trình giáo dục mầm non đang được thực hiện.

c. Cách tiến hành

- Quan sát, thảo luận xác định chủ đề của hoạt động và thảo luận xác định mục tiêu

- GV sẽ giúp trẻ thảo luận để xây dựng kế hoạch tổ chức HĐTN giáo dục ý thức BVMT.

2.3.3. Xây dựng MT phong phú, hấp dẫn kích thích trẻ trải nghiệm hoạt động BVMT tích cực và hiệu quả

a. **Mục đích:** Việc xây dựng MT vật chất, tâm lý nhằm đảm bảo hiệu quả tối ưu của hoạt động. Tạo ra nhiều cơ hội cho trẻ được trải nghiệm và khám phá, tạo sự yên tâm, thoải mái tối đa cho trẻ, thu hút trẻ tham gia các HĐTN[1].

b. **Yêu cầu:** Xây dựng MT trải nghiệm cho trẻ 5 – 6 tuổi cần chú ý đến sự tự lập và sự tham gia của trẻ. Đảm bảo an toàn về thể chất; an toàn về tâm lý và loại trừ các yếu tố tiềm ẩn.

c. Cách tiến hành

- Xác định và phân chia các khu vực cho trẻ hoạt động trong và ngoài lớp.

- Tạo nét đặc trưng, ấn tượng đặc biệt về từng khu vực hoạt động để thu hút trẻ tham gia một cách tích cực và hiệu quả nhất.

2.3.4. Tạo mối quan hệ liên kết gia đình, nhà trường và cộng đồng trong giáo dục nâng cao ý thức BVMT cho trẻ có hiệu quả

a. **Mục đích:** Tạo sự thống nhất, đồng bộ các tác động giáo dục đến trẻ, cho trẻ được củng cố và rèn luyện mọi lúc mọi nơi.

b. **Yêu cầu:** Nhà trường cần huy động hết mức khả năng của mình về các nguồn lực vật chất, tài chính, con người, các cơ chế điều hành, kiểm tra, giám sát hoạt động giáo dục. Xây dựng mạng lưới liên kết với các địa điểm để mở rộng không gian trải nghiệm cho phù hợp với điều kiện của địa phương.

c. **Cách tiến hành:** Tổ chức các buổi họp phụ huynh để chia sẻ thông tin, tuyên truyền để phụ huynh hiểu, phối hợp cùng với nhà trường trong công tác giáo dục trẻ. Mời phụ huynh và các cá nhân, đoàn thể chính trị xã hội tham gia các HĐTN của trẻ để họ được trực tiếp quan sát, cảm nhận được sự hứng thú, tích cực của các con khi được tham gia các HĐTN nhằm GDMT.

2.3.5. Tạo tình huống mới kích thích trẻ trải nghiệm, giải quyết các vấn đề về MT

a. **Mục đích:** Giúp trẻ trở thành chủ thể tích cực, tạo điều kiện để trẻ được vận dụng trong thực tiễn, để trẻ tự kiến tạo tri thức mới.

b. **Yêu cầu:** Phải đảm bảo tính mới mẻ, gắn liền và xuất phát từ thực tiễn cuộc sống của trẻ. Phù hợp với khả năng nhận thức và hành động của trẻ.

c. Cách tiến hành

Bước 1: Xây dựng tình huống, MT giáo dục trải nghiệm mới. GV cần tận dụng khai thác những tình huống thực chứa đựng các vấn đề về MT đơn giản, xây dựng MT giáo dục trải nghiệm mới để kích thích hứng thú, nhu cầu tham gia của trẻ.

Bước 2: Tổ chức cho trẻ tham gia các hoạt động BVMT. Sau khi đã xây dựng tình huống và MT trải nghiệm mới, GV tạo điều kiện để trẻ tự do lựa chọn HĐTN BVMT theo nhu cầu và hứng thú của trẻ. Tuyệt đối không được gò bó, áp đặt trẻ phải tham gia nếu trẻ không muốn.

Bước 3: Tổ chức cho trẻ đánh giá kết quả hoạt động BVMT trong tình huống mới. Sau quá trình tham gia hoạt động trong tình huống mới, GV tiến hành cho trẻ thảo luận, chia sẻ trong nhóm nhỏ và trước tập thể những gì mình đã tham gia, đã thực hiện và kết quả. Đồng thời, GV cũng định hướng để trẻ biết quan sát, nhận xét và đánh giá ý thức BVMT của các bạn khác trong và ngoài nhóm.

Bước 4: Nhận xét cách giải quyết tình huống của trẻ. Các tình huống có vấn đề được đưa ra trong HĐTN để giải quyết những nhiệm vụ khác nhau, có thể ở các thời điểm khác nhau, tuy nhiên các tình huống đề có điểm chung là giúp trẻ tăng thêm hứng thú để HĐTN về các vấn đề BVMT.

3. Kết luận

Việc thực hiện các biện pháp giáo dục ý thức BVMT cho trẻ 5 - 6 tuổi qua HĐTN mà tôi đề xuất sẽ góp phần nâng cao khả năng tổ chức các HĐTN của GV, tăng hứng thú, kích thích sự tìm tòi, khám phá trực tiếp của trẻ, tăng tính tích cực tương tác trong hoạt động, trẻ được cảm nhận và đúc kết những tri thức, kỹ năng, thái độ, tạo thành ý thức tích cực của trẻ với MT xung quanh khi tham gia HĐTN. Và tôi tin rằng với đề tài “*Giáo dục ý thức bảo vệ MT cho trẻ 5 – 6 tuổi qua HĐTN.*”, sẽ là một đề tài mang lại giải pháp hiệu quả.

Tài liệu tham khảo

[1]. Hoàng Thị Phương (Chủ biên), Lê Thị Bắc Lý, Bùi Thị Lâm, Nguyễn Mạnh Tuấn, Nguyễn Thị Mỹ Dung, Vũ Thanh Vân (2018), *Tổ chức hoạt động giáo dục theo hướng trải nghiệm cho trẻ ở trường mầm non*, NXB Đại học sư phạm.

[2]. Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên) (2014), *Tâm lý học trẻ em lứa tuổi mầm non*, NXB ĐH Sư phạm.

[3]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (Vụ Giáo dục Mầm non) (2009), *Tài liệu tập huấn Giáo dục bảo vệ MT cho GV mầm non*, Hà Nội.